

Андрій В. Шинькович*

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ АСЕКУРАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті досліджено теоретико-методологічні засади формування Національної системи асекурації продовольчої безпеки України як інтегрованої системи державного регулювання економіки в умовах зростання воєнних, економічних, соціальних, кліматичних та інституційних ризиків. Обґрунтовано, що сучасні виклики потребують переходу від удосконалення окремих механізмів забезпечення продовольчої безпеки до створення цілісної системи, здатної забезпечувати довгострокову стійкість продовольчої системи держави на основі комплексного управління ризиками. Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні засади побудови структурно-функціональної моделі Національної системи асекурації продовольчої безпеки України. Метою статті є розроблення концептуальних засад, архітектури, структури та функціонального забезпечення Національної системи асекурації продовольчої безпеки як інтегрованої системи державного регулювання економіки, орієнтованої на забезпечення фізичної та економічної доступності продовольства, стійкості продовольчої системи та мінімізацію ризиків її функціонування. Методологічною основою дослідження є системний підхід, що дозволив розглядати продовольчу безпеку як складну багаторівневу соціально-економічну систему. Використано методи аналізу і синтезу, порівняльний метод, структурно-функціональний аналіз, структурно-функціональне моделювання, системне моделювання, логічний та абстрактно-теоретичний методи, а також метод наукового узагальнення. У результаті дослідження розроблено авторську структурно-функціональну модель Національної системи асекурації продовольчої безпеки України, визначено її концептуальні засади, архітектуру, структурні рівні, функціональні модулі та механізми взаємодії між ними. Запропоновано п'ятирівневу архітектуру системи, яка включає стратегічний, інституційно-координаційний, функціонально-операційний, аналітично-прогностичний та адаптивно-коригувальний рівні. Розроблено функціональну модель системи, що інтегрує стратегічний, моніторингово-аналітичний, нормативно-правовий, організаційно-координаційний, ресурсно-забезпечувальний, цифрово-інформаційний, превентивний, кризового реагування, контрольно-оцінювальний та інноваційно-адаптаційний модулі в єдиний цикл державного управління ризиками. Наукова новизна дослідження полягає у розробленні цілісної структурно-функціональної моделі Національної системи асекурації продовольчої безпеки України, яка, на відміну від існуючих підходів, інтегрує взаємопов'язані організаційні, економічні, інституційні, цифрові та інформаційні механізми державного регулювання в єдину систему забезпечення продовольчої стійкості держави. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованої моделі при розробленні державної політики, нормативно-правового забезпечення, державних і регіональних програм, а також при вдосконаленні механізмів управління продовольчою безпекою України в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Ключові слова: асекурація продовольчої безпеки; державне регулювання економіки; структурно-функціональна модель; управління ризиками; продовольча система; соціальна економіка; управління національним господарством.

Рис. 1. Табл. 1. Літ. 15.

DOI: 10.32752/1993-6788-2026-1-300-351-363

ORCID: 0000-0003-2922-3796

JEL: Q18, H11, O21, Q01, H12

* State University of Trade and Economics. Ukraine.

Andrii Shynkovych*

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL MODEL OF THE NATIONAL FOOD SECURITY ASSURANCE SYSTEM IN THE STATE REGULATION OF UKRAINE'S ECONOMY

The article examines the theoretical and methodological foundations for developing the National Food Security Assurance System of Ukraine as an integrated mechanism of state economic regulation under conditions of growing military, economic, social, climatic, and institutional risks. It is substantiated that contemporary challenges require a transition from improving separate food security instruments to establishing a comprehensive system capable of ensuring the long-term resilience of the national food system through integrated risk management. The subject of the research is the theoretical, methodological, and applied principles of constructing a structural and functional model of the National Food Security Assurance System of Ukraine. The purpose of the study is to develop the conceptual framework, architecture, structure, and functional support of the National Food Security Assurance System as an integrated system of state economic regulation aimed at ensuring the physical and economic accessibility of food, strengthening food system resilience, and minimizing systemic risks. The methodological basis of the study relies on the systems approach, which made it possible to consider food security as a complex multi-level socio-economic system. The research employs methods of analysis and synthesis, comparative analysis, structural-functional analysis, structural-functional modeling, systems modeling, logical reasoning, abstract-theoretical analysis, and scientific generalization. As a result, the author develops an original structural and functional model of the National Food Security Assurance System of Ukraine, identifies its conceptual principles, architectural framework, structural levels, functional modules, and mechanisms of interaction. A five-level architecture of the system is proposed, including strategic, institutional-coordination, functional-operational, analytical-prognostic, and adaptive-corrective levels. Furthermore, a functional model integrating strategic, monitoring and analytical, legal and regulatory, organizational and coordination, resource support, digital and information, preventive, crisis response, control and evaluation, as well as innovation and adaptation modules into a unified public risk management cycle is developed. The scientific novelty of the study lies in the development of a comprehensive structural and functional model of the National Food Security Assurance System which, unlike existing approaches, integrates organizational, economic, institutional, digital, and information mechanisms of state regulation into a unified system ensuring long-term food system resilience. The practical significance of the proposed model lies in its potential application in the development of state food security policy, improvement of the regulatory framework, preparation of national and regional development programs, coordination of public administration activities, and implementation of modern risk-oriented governance mechanisms under martial law and during the post-war recovery of Ukraine. The proposed approach contributes to strengthening national resilience, improving public administration efficiency, and ensuring sustainable development of Ukraine's food system.

Keywords: food security assurance; state regulation of the economy; structural and functional model; risk management; food system; social economy; national economy management.

Peer-reviewed, approved and placed: 07.06.2026

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах поглиблення глобальних соціально-економічних трансформацій, посилення геополітичної нестабільності, кліматичних змін, пандемічних викликів, порушення міжнародних логістичних ланцюгів, цифрової трансформації економіки та повномасштабної війни в Україні проблема забезпечення продовольчої безпеки набуває принципово нового

змісту. Якщо традиційно продовольча безпека розглядалася переважно як результат розвитку аграрного виробництва та забезпечення населення достатніми обсягами продовольства, то сучасні виклики свідчать про необхідність переходу до системного управління стійкістю продовольчої системи держави. За таких умов предметом державного регулювання стають не лише виробництво, переробка, розподіл і споживання продовольства, а й комплекс взаємопов'язаних ризиків, здатних одночасно впливати на всі елементи продовольчої системи.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває для України. Проведене автором у дисертаційному дослідженні комплексне оцінювання сучасного стану продовольчої безпеки дозволило встановити, що поряд із традиційними економічними викликами визначального значення набули воєнні загрози, руйнування виробничої та транспортної інфраструктури, мінування сільськогосподарських земель, скорочення трудового потенціалу, інфляційні процеси, кліматичні зміни, нестабільність енергозабезпечення, зростання логістичних ризиків та посилення залежності від глобальних ринків. Проведені у третьому розділі дисертаційного дослідження розрахунки переконливо довели, що існуючі механізми державного регулювання переважно мають реактивний характер і не забезпечують належного рівня стійкості продовольчої системи до комплексних кризових впливів. Це обумовлює необхідність переходу від удосконалення окремих управлінських інструментів до формування інтегрованої системи державного регулювання, здатної забезпечувати випереджувальне управління ризиками та довгострокову стійкість продовольчої системи.

За останні роки проблематика продовольчої безпеки значно розширилася. Якщо раніше переважна більшість досліджень концентрувалася навколо категорій продовольчого забезпечення (food security), то сучасний науковий дискурс дедалі більше орієнтується на концепції food systems, food systems resilience, risk governance, sustainability, adaptive governance та crisis management. Це свідчить про поступовий перехід від оцінювання окремих показників продовольчої безпеки до дослідження здатності продовольчих систем адаптуватися до криз, зберігати функціональність та забезпечувати безперервність продовольчого забезпечення населення.

Вагомий внесок у розвиток сучасної теорії продовольчої безпеки зробили міжнародні організації та наукові установи. У документах FAO, IFPRI, OECD, World Bank, World Food Programme та інших міжнародних інституцій обґрунтовується необхідність переходу до ризик-орієнтованих моделей управління продовольчими системами, розвитку їх адаптивності, формування стратегічних резервів, цифровізації моніторингу та підвищення стійкості до глобальних криз [1–5]. Значна увага приділяється також питанням трансформації продовольчих систем відповідно до Цілей сталого розвитку, інтеграції кліматичної політики, розвитку цифрових технологій та зміцнення інституційної спроможності держав.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. У сучасній науковій літературі активно досліджуються окремі аспекти забезпечення продовольчої безпеки. Зокрема, Н. Ковшун та О. Слесарчук досліджують нормативно-правові засади

інституційного забезпечення продовольчої безпеки України [1]; С. Федулова, С. Холод і В. Соколова розкривають особливості трансформації продовольчих систем в умовах сучасних геополітичних викликів [2]; Т. Кучмійова обґрунтовує роль цифровізації аграрного сектору у зміцненні продовольчої безпеки [3]; К. Пріб пропонує концептуальну модель антикризової архітектури забезпечення продовольчої безпеки [4]; О. Горячова, Г. Педченко та Я. Пиріг досліджують методичні підходи до індикативного оцінювання продовольчої безпеки України в умовах війни [5].

Теоретико-методологічну основу дослідження формують положення загальної теорії систем Л. фон Берталанфі [6], системного мислення у сфері публічної політики Г. Мідглі [7], інституціональної економіки Д. Норта [8], концепції інституційного розвитку держав Д. Аджемоглу та Дж. Робінсона [9], ризик-орієнтованого управління О. Ренна та International Risk Governance Council [10–11], а також сучасні міжнародні підходи до забезпечення продовольчої безпеки та стійкості продовольчих систем, сформовані FAO, OECD і провідними зарубіжними дослідниками D. Tendall та співавторами [12–15].

Водночас більшість сучасних досліджень присвячена окремим економічним, інституційним, цифровим, фінансовим чи організаційним механізмам забезпечення продовольчої безпеки, які переважно розглядаються ізольовано. Навіть сучасні концепції food systems resilience акцентують увагу на окремих аспектах управління ризиками, не пропонуючи цілісної структурно-функціональної моделі інтегрованої системи державного регулювання [10–15].

Результати проведеного дисертаційного дослідження підтвердили, що ключовою причиною недостатньої ефективності державної політики у сфері продовольчої безпеки є відсутність системної інтеграції існуючих механізмів. Розроблені організаційно-економічні, інституційні, цифрові, інформаційні та фінансові механізми можуть забезпечити належний ефект лише за умови їх функціонування як взаємопов'язаних складових єдиної Національної системи асекурації продовольчої безпеки.

Отже, попри значний науковий доробок, недостатньо розробленими залишаються теоретико-методологічні засади формування структурно-функціональної моделі Національної системи асекурації продовольчої безпеки України як інтегрованої системи державного регулювання економіки. Саме необхідність наукового обґрунтування такої моделі, визначення її архітектури, структури та функціонального забезпечення зумовила мету й завдання цього дослідження.

Формулювання цілей дослідження (мета статті) є розроблення концептуальних засад Національної системи асекурації продовольчої безпеки України як інтегрованої системи державного регулювання економіки, спрямованої на забезпечення довгострокової стійкості продовольчої системи держави шляхом поєднання взаємопов'язаних організаційних, економічних, інституційних, цифрових та безпекових механізмів управління ризиками.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування дослідження є системний підхід, який дав змогу розглядати Національну систему асекурації

продовольчої безпеки України як інтегровану багаторівневу систему державного регулювання економіки. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняльний метод, структурно-функціональний аналіз, структурно-функціональне та системне моделювання, а також логічний метод і метод наукового узагальнення. Емпіричну основу дослідження становили результати комплексного дисертаційного дослідження, зокрема оцінювання сучасного стану продовольчої безпеки України та розроблені організаційно-економічні, інституційні, цифрові, інформаційні й фінансові механізми асекурації продовольчої безпеки, інтеграція яких стала основою запропонованої структурно-функціональної моделі. Достовірність отриманих результатів забезпечується комплексним застосуванням взаємодоповнюючих методів дослідження, використанням положень економічної теорії, теорії державного регулювання економіки, системного аналізу та ризик-орієнтованого управління, а також логічною узгодженістю запропонованої моделі з результатами дисертаційного дослідження та сучасними міжнародними підходами до формування стійких продовольчих систем.

Концептуально-методологічні засади формування структурно-функціональної моделі Національної системи асекурації продовольчої безпеки України. Проведене дисертаційне дослідження на тему “Асекурація продовольчої безпеки в державному регулюванні економіки України” засвідчило, що сучасна продовольча система України функціонує в умовах комплексної дії воєнних, економічних, соціальних, кліматичних та інституційних ризиків, які виходять за межі аграрного сектору й суттєво впливають на стійкість національної економіки. За таких умов продовольча безпека набуває ознак складної багаторівневої соціально-економічної системи, ефективність якої визначається не лише станом аграрного виробництва, а й результативністю державного регулювання, інституційною спроможністю органів влади та здатністю держави своєчасно виявляти й мінімізувати системні ризики [1–15].

Результати дослідження підтвердили, що існуюча система державного регулювання продовольчої безпеки переважно має реактивний характер, коли управлінські рішення приймаються після виникнення кризових явищ. Водночас обґрунтовані в дисертаційному дослідженні організаційно-економічні, інституційні, цифрові, інформаційні та фінансові механізми здатні забезпечити належний ефект лише за умови їх інтеграції в єдину систему державного регулювання. Це зумовлює необхідність формування Національної системи асекурації продовольчої безпеки України як цілісної структурно-функціональної моделі, що забезпечує перехід від фрагментарного реагування до системного управління продовольчими ризиками [1–5; 10–15].

Методологічною основою побудови запропонованої моделі є системний, інституціональний, функціональний та ризик-орієнтований підходи, інтегровані з концепцією food systems resilience. Такий підхід дозволяє розглядати продовольчу безпеку як цілісний об’єкт державного регулювання

економіки, у межах якого ефективність визначається не окремими інструментами державної підтримки, а якістю взаємодії взаємопов'язаних структурних компонентів системи [6–15].

На відміну від існуючих підходів, запропонована модель ґрунтується на принципі функціональної інтеграції, відповідно до якого суб'єкти державного регулювання, економічні інструменти, інформаційно-аналітичне забезпечення, цифрові технології та механізми координації розглядаються як взаємопов'язані складові єдиного механізму державного регулювання економіки. Структурно-функціональне моделювання використано як основний спеціальний метод дослідження, що дозволив визначити архітектуру системи, її структурні модулі, функції, інформаційні потоки та взаємозв'язки між ними.

Запропонована методологія забезпечує формування проактивної моделі державного управління, у якій процес прийняття рішень реалізується у безперервному циклі «моніторинг – аналіз – прогнозування – управлінське рішення – реалізація – контроль – коригування». Це створює наукове підґрунтя для побудови Національної системи асекурації продовольчої безпеки України як інтегрованої системи державного регулювання економіки, структура та функціональне забезпечення якої наведені у наступних підрозділах.

Архітектура структурно-функціональної моделі Національної системи асекурації продовольчої безпеки України. Побудована на запропонованих методологічних засадах структурно-функціональна модель Національної системи асекурації продовольчої безпеки України являє собою багаторівневу інтегровану систему державного регулювання економіки, яка забезпечує формування, реалізацію та безперервне вдосконалення державної політики у сфері продовольчої безпеки.

На відміну від традиційних організаційних моделей, що відображають лише перелік суб'єктів управління, запропонована модель описує логіку функціонування всієї системи через взаємодію її структурних компонентів, інформаційних потоків, управлінських функцій та механізмів координації. Саме така побудова дозволяє розглядати Національну систему асекурації продовольчої безпеки як єдиний організм, здатний адаптуватися до зовнішніх викликів, прогнозувати виникнення ризиків та забезпечувати стає функціонування продовольчої системи держави.

В основу архітектури моделі покладено принцип функціональної ієрархії. Його сутність полягає у тому, що всі структурні компоненти системи об'єднуються не за адміністративною підпорядкованістю, а відповідно до виконуваних функцій у процесі державного регулювання. Такий підхід забезпечує чітке розмежування відповідальності, усуває дублювання управлінських повноважень та створює передумови для інтеграції діяльності всіх суб'єктів у межах єдиного механізму забезпечення продовольчої безпеки.

Авторська модель передбачає п'ять взаємопов'язаних структурних рівнів, кожен із яких виконує власні функції та одночасно забезпечує підтримку функціонування інших рівнів системи.

Перший рівень – стратегічний. Стратегічний рівень формує загальнодержавну політику асекурації продовольчої безпеки, визначає

пріоритети розвитку, стратегічні цілі, критерії оцінювання результативності та основні напрями державного регулювання. На цьому рівні приймаються політичні рішення, затверджуються державні програми, визначаються довгострокові пріоритети розвитку агропродовольчої системи та механізми реагування на системні ризики. Саме стратегічний рівень забезпечує інтеграцію продовольчої політики з політикою економічної, соціальної, екологічної, оборонної та національної безпеки держави.

Другий рівень – інституційно-координаційний. Другий рівень забезпечує взаємодію органів державної влади, місцевого самоврядування, наукових установ, громадянського суспільства, міжнародних партнерів та суб'єктів господарювання. Його основною функцією є координація діяльності всіх учасників системи, розподіл повноважень, інформаційний обмін, організація міжвідомчої взаємодії та забезпечення узгодженості управлінських рішень. Саме на цьому рівні формується інституційна стійкість Національної системи асекурації продовольчої безпеки.

Третій рівень – функціонально-операційний. Функціонально-операційний рівень забезпечує реалізацію державної політики через систему економічних, фінансових, організаційних, правових, цифрових, логістичних та інформаційних механізмів. До його складу входять механізми державної підтримки аграрного виробництва, формування стратегічних резервів, державних інтервенцій, страхування ризиків, підтримки експорту, розвитку інфраструктури, цифрового моніторингу, антикризового реагування та інших інструментів державного регулювання. Саме цей рівень безпосередньо реалізує більшість управлінських рішень.

Четвертий рівень – аналітично-прогностичний. Особливістю авторської моделі є виділення окремого аналітично-прогностичного рівня. Його функціями є постійний моніторинг стану продовольчої системи, аналіз ризиків, прогнозування кризових ситуацій, оцінювання ефективності державної політики та інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень. Саме цей рівень формує основу для переходу від реактивної моделі державного управління до проактивної моделі асекурації продовольчої безпеки.

П'ятий рівень – адаптивно-коригувальний. Завершальним елементом архітектури є адаптивно-коригувальний рівень. Він забезпечує оцінювання результатів реалізації державної політики, виявлення нових ризиків, накопичення управлінського досвіду, удосконалення нормативно-правового забезпечення та коригування стратегічних і тактичних рішень. Таким чином формується замкнений цикл безперервного вдосконалення системи державного регулювання, що відповідає сучасним принципам адаптивного управління.

Принциповою особливістю запропонованої моделі є наявність двосторонніх інформаційних потоків між усіма структурними рівнями. Управлінські рішення передаються зверху вниз — від стратегічного рівня до виконавчих механізмів. Водночас результати моніторингу, аналітична інформація, показники ефективності та сигнали про виникнення нових загроз надходять у зворотному напрямі, забезпечуючи можливість оперативного коригування державної політики.

Така архітектура дозволяє перетворити Національну систему асекурації продовольчої безпеки з сукупності окремих інституцій на цілісний механізм безперервного державного управління, здатний не лише реагувати на кризові явища, але й прогнозувати їх виникнення та мінімізувати можливі негативні наслідки.

Структура Національної системи асекурації продовольчої безпеки України. Логічним продовженням концептуальних і методологічних засад дослідження є формування структури Національної системи асекурації продовольчої безпеки України. Запропонований підхід ґрунтується на функціональній інтеграції її взаємопов'язаних компонентів, взаємодія яких забезпечує досягнення стратегічної мети — довгострокової стійкості продовольчої системи держави. Такий підхід відповідає сучасним принципам системного державного регулювання, за якими ефективність складних соціально-економічних систем визначається насамперед узгодженістю взаємодії їх елементів [6–15]. Структурно-функціональну модель Національної системи асекурації продовольчої безпеки України наведено на рис. 1, який відображає взаємозв'язок її основних структурних компонентів, інформаційних потоків і механізмів державного регулювання.

Рис. 1. Структурно-функціональна модель Національної системи асекурації продовольчої безпеки України, авторська розробка

На відміну від традиційних моделей, запропонована структура ґрунтується на принципі функціональної інтеграції. Її основу становить взаємопов'язана система структурних компонентів, кожен із яких виконує визначені функції щодо попередження, виявлення, нейтралізації та мінімізації ризиків продовольчої безпеці. Саме тому структура розглядається як організаційна основа реалізації механізмів державного регулювання економіки.

Особливістю моделі є її мультимодульний характер: окремі компоненти виконують самостійні функції, але діють як єдина система завдяки координації управлінських рішень, інформаційній взаємодії та спільним механізмам оцінювання ризиків. Це забезпечує формування цілісного контуру державного управління продовольчою безпекою.

Структура Національної системи асекурації продовольчої безпеки України включає підсистеми стратегічного управління, інституційного забезпечення, організаційно-економічних механізмів, інформаційно-аналітичного супроводу, цифрового моніторингу, управління ризиками, ресурсного забезпечення та оцінювання результативності. Їх взаємодія забезпечує безперервний цикл державного регулювання: від ідентифікації загроз і підготовки управлінських рішень до їх реалізації, моніторингу та коригування.

Запропонована структура інтегрує результати всіх етапів дослідження, поєднуючи концепцію асекурації, методологію оцінювання, результати діагностики продовольчої безпеки та розроблені організаційно-економічні механізми в єдину систему державного регулювання економіки.

Практичне значення моделі полягає у створенні організаційної основи функціонування Національної системи асекурації продовольчої безпеки України. Її впровадження сприятиме координації діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, бізнесу та наукової спільноти, підвищенню ефективності використання ресурсів і переходу від реактивного до проактивного управління продовольчими ризиками.

Таким чином, структурно-функціональна модель визначає організаційні засади функціонування Національної системи асекурації продовольчої безпеки України як інтегрованої системи державного регулювання економіки, забезпечуючи узгодженість її складових та ефективну реалізацію покладених функцій.

Функціональне забезпечення Національної системи асекурації продовольчої безпеки України. Ефективність Національної системи асекурації продовольчої безпеки України визначається не лише її структурою, а й здатністю виконувати взаємопов'язані функції, які забезпечують своєчасне реагування на загрози та реалізацію державної політики у сфері продовольчої безпеки. На відміну від існуючих підходів, запропонована модель ґрунтується на функціональному розподілі управлінських процесів, що забезпечує координацію діяльності всіх суб'єктів та безперервне управління продовольчими ризиками.

Функціональна модель охоплює повний цикл державного регулювання: стратегічне планування, моніторинг і прогнозування загроз, оцінювання

ризиків, підготовку та реалізацію управлінських рішень, ресурсне й інформаційно-аналітичне забезпечення, міжвідомчу координацію, кризове реагування, контроль результативності та коригування державної політики. Взаємодія функціональних модулів забезпечує цілісність системи, її адаптивність і перехід від реактивного до проактивного управління продовольчою безпекою.

Проведене дослідження засвідчило, що результативність запропонованої моделі визначається чітким розподілом функцій, відповідальністю суб'єктів їх реалізації та узгодженістю взаємодії між ними. Кожен функціональний модуль виконує окремі завдання державної політики, а їх сукупність формує інтегрований механізм асекурації продовольчої безпеки України. Узагальнену функціональну модель Національної системи асекурації продовольчої безпеки України наведено в табл. 1.

Представлена функціональна модель підтверджує, що Національна система асекурації продовольчої безпеки України функціонує як інтегрована система державного регулювання економіки, у якій кожен функціональний модуль має чітко визначене призначення, відповідальних суб'єктів реалізації та очікуваний результат. На відміну від традиційних моделей, де окремі інституції часто виконують розрізнені функції, запропонований підхід забезпечує їх об'єднання в єдиний безперервний цикл державного управління: від стратегічного планування і моніторингу до кризового реагування, оцінювання ефективності та адаптації державної політики. Така функціональна інтеграція створює передумови для підвищення результативності державного регулювання, зміцнення стійкості продовольчої системи та забезпечення належного рівня асекурації продовольчої безпеки України в умовах сучасних воєнних, економічних, соціальних і кліматичних викликів.

Висновки. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати необхідність переходу від удосконалення окремих механізмів забезпечення продовольчої безпеки до формування інтегрованої Національної системи асекурації продовольчої безпеки України як цілісного механізму державного регулювання економіки. Встановлено, що сучасні воєнні, економічні, соціальні, кліматичні та інституційні виклики мають системний характер, а тому потребують відповідної системної моделі управління, здатної забезпечувати не лише реагування на кризові явища, а й їх прогнозування, попередження та мінімізацію наслідків. У статті запропоновано авторську структурно-функціональну модель Національної системи асекурації продовольчої безпеки України, визначено її концептуальні засади, архітектуру, структурні компоненти та функціональне забезпечення, що інтегрує стратегічні, організаційно-координаційні, нормативно-правові, ресурсні, цифрові, аналітичні, превентивні, кризові, контрольні та інноваційно-адаптаційні модулі в єдиний цикл державного управління ризиками. Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні цілісної структурно-функціональної моделі Національної системи асекурації продовольчої безпеки України, яка, на відміну від існуючих підходів, поєднує взаємопов'язані механізми державного регулювання економіки в інтегровану

Таблиця 1. Функціональна модель Національної системи асекурації продовольчої безпеки України, авторська розробка

Функціональний модуль	Основне функціональне призначення	Очікуваний результат реалізації	Основні суб'єкти реалізації
Стратегічний	Формування державної політики, визначення стратегічних цілей, пріоритетів та напрямів розвитку системи	Реалізація єдиної державної політики асекурації продовольчої безпеки	Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, РНБО України
Моніторингово-аналітичний	Моніторинг показників продовольчої безпеки, аналіз ризиків, прогнозування кризових явищ	Своєчасне виявлення загроз та інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень	Мінекономіки України, Мінагрополітики України, Держстат України, наукові установи
Нормативно-правовий	Формування та вдосконалення законодавства, нормативно-правового забезпечення системи	Сучасне правове середовище функціонування Національної системи	Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади
Організаційно-координаційний	Координація діяльності державних органів, територіальних громад, бізнесу та громадських інституцій	Узгодженість управлінських рішень та підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії	Кабінет Міністрів України, обласні військові адміністрації, органи місцевого самоврядування
Ресурсно-забезпечувальний	Формування фінансових, матеріально-технічних, кадрових ресурсів та державних резервів	Забезпечення ресурсної стійкості системи	Міністерство фінансів України, Державне агентство резерву України, міжнародні партнери
Цифрово-інформаційний	Інтеграція цифрових платформ, інформаційних ресурсів, автоматизація моніторингу та підтримки прийняття рішень	Оперативне отримання, обробка та використання інформації	Мінцифри України, профільні центральні органи виконавчої влади, інформаційно-аналітичні центри
Превентивний	Виявлення потенційних ризиків, реалізація заходів із запобігання кризовим явищам	Зниження ймовірності виникнення системних загроз	Центральні органи виконавчої влади, наукові установи, територіальні громади
Кризового реагування	Реалізація комплексу заходів щодо ліквідації наслідків кризових ситуацій та забезпечення безперервності продовольчого забезпечення	Мінімізація економічних і соціальних втрат	Кабінет Міністрів України, ДСНС України, обласні військові адміністрації, органи місцевого самоврядування
Контрольно-оцінювальний	Оцінювання ефективності державної політики, контроль досягнення стратегічних цілей, аудит функціонування системи	Підвищення результативності державного регулювання	Рахункова палата, центральні органи виконавчої влади, незалежні експертні установи
Інноваційно-адаптаційний	Впровадження інновацій, міжнародного досвіду, сучасних технологій та адаптація системи до нових викликів	Підвищення адаптивності, стійкості та конкурентоспроможності продовольчої системи	Наукові установи, заклади вищої освіти, міжнародні організації, бізнес

систему, орієнтовану на забезпечення довгострокової стійкості продовольчої системи держави. Практичне значення запропонованої моделі полягає у можливості її використання як концептуальної основи при формуванні та реалізації державної політики у сфері продовольчої безпеки, удосконаленні нормативно-правового забезпечення, розробленні державних і регіональних програм, координації діяльності суб'єктів публічного управління та впровадженні сучасних ризик-орієнтованих механізмів державного регулювання в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України.

1. Ковшун Н., Слесарчук О. Нормативно-правова складова інституційного забезпечення продовольчої безпеки України. *Економіка та суспільство*. 2026. № 86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-144>.

2. Федулова С. О., Холод С. Б., Соколова В. В. Геополітична продовольча безпека: трансформація продовольчих систем. *Наука, технології, інновації*. 2026. № 1. С. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.35668/2520-6524-2026-1-01>.

3. Kuchmiiiova T. Digitalization of the agricultural sector as a tool for ensuring Ukraine's food security. *Management and Entrepreneurship: Trends of Development*. 2026. Vol. 2, № 36. P. 80–93. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2026-2/36-06>.

4. Приб К. Антикризова архітектура забезпечення продовольчої безпеки: концептуальна модель інтеграції кризового управління та цілей сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2026. № 84. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7664> (дата звернення: 03.07.2026).

5. Горячова О., Педченко Г., Пиріг Я. Індикативна оцінка продовольчої безпеки України в умовах війни. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2026. Vol. 350, № 1. P. 267–273. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-35>.

6. Bertalanffy L. von. *General System Theory: Foundations, Development, Applications*. New York : George Braziller, 1968. 289 p. URL: https://tomek.org/files/general_system_theory_foundations_development_applications.pdf (дата звернення: 03.07.2026).

7. Midgley G. Systemic Intervention for Public Policy: The Case for Systems Thinking. *American Journal of Evaluation*. 2006. Vol. 27, № 4. P. 534–545. DOI: <https://doi.org/10.1177/1098214006292024>.

8. North D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 152 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>.

9. Acemoglu D., Robinson J. A. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. New York : Crown Publishers, 2012. 529 p. URL: https://ia801506.us.archive.org/27/items/WhyNationsFailTheOriginsODaronAcemoglu/Why-Nations-Fail_-The-Origins-o-Daron-Acemoglu.pdf (дата звернення: 03.07.2026).

10. Renn O. *Risk Governance: Coping with Uncertainty in a Complex World*. London : Earthscan, 2008. 367 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6799-0>

11. International Risk Governance Council. *Introduction to the IRGC Risk Governance Framework*. Lausanne : IRGC, 2017. 32 p. URL: <https://irgc.org/wp-content/uploads/2018/09/IRGC.-2017.-An-introduction-to-the-IRGC-Risk-Governance-Framework.-Revised-version..pdf> (дата звернення: 03.07.2026).

12. Food and Agriculture Organization of the United Nations. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2023*. Rome : FAO, IFAD, UNICEF, WFP, WHO, 2023. 316 p. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc3017en>.

13. Tendall D. M., Joerin J., Kopainsky B., Edwards P., Shreck A., Le Q. B., Kruetli P., Grant M., Six J. Food system resilience: Defining the concept. *Global Food Security*. 2015. Vol. 6. P. 17–23. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2015.08.001>.

14. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Building Resilient Food Systems*. Paris : OECD Publishing, 2021. 132 p. URL: https://sfcs.fao.org/media-cnt/docs/devhlpelibraries/report-20/hlpe20_resilience_report.pdf (дата звернення: 03.07.2026).

15. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Fostering Economic Resilience in a World of Open and Integrated Markets*. Paris : OECD Publishing, 2023. 168 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/10/economic-policy-reforms-2023_6ffe1e12/9953de23-en.pdf (дата звернення: 03.07.2026).

1. Acemoglu, D. and Robinson, J.A. (2012) *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. New York: Crown Publishers. Available at: https://ia801506.us.archive.org/27/items/WhyNationsFailTheOriginsODaronAcemoglu/Why-Nations-Fail_-The-Origins-o-Daron-Acemoglu.pdf (Accessed: 3 July 2026).
2. Bertalanffy, L. von (1968) *General System Theory: Foundations, Development, Applications*. New York: George Braziller. Available at: https://tomek.org/files/general_system_theory_foundations_development_applications.pdf (Accessed: 3 July 2026).
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023) *The State of Food Security and Nutrition in the World 2023*. Rome: FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. Available at: <https://doi.org/10.4060/cc3017en>.
4. Horiachova, O., Pedchenko, H. and Pyrih, Ya. (2026) 'Indicative assessment of food security in Ukraine under wartime conditions', *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 350(1), pp. 267–273. Available at: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-35>.
5. International Risk Governance Council (2017) *Introduction to the IRGC Risk Governance Framework*. Lausanne: IRGC. Available at: <https://irgc.org/wp-content/uploads/2018/09/IRGC.-2017.-An-introduction-to-the-IRGC-Risk-Governance-Framework.-Revised-version..pdf> (Accessed: 3 July 2026).
6. Kovshun, N. and Slesarchuk, O. (2026) 'Regulatory and legal component of the institutional support for food security in Ukraine', *Ekonomika ta suspilstvo (Economy and Society)*, (86). Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-144>.
7. Kuchmiiova, T. (2026) 'Digitalization of the agricultural sector as a tool for ensuring Ukraine's food security', *Management and Entrepreneurship: Trends of Development*, 2(36), pp. 80–93. Available at: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2026-2/36-06>.
8. Midgley, G. (2006) 'Systemic Intervention for Public Policy: The Case for Systems Thinking', *American Journal of Evaluation*, 27(4), pp. 534–545. Available at: <https://doi.org/10.1177/1098214006292024>.
9. North, D.C. (1990) *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press. Available at: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>.
10. Organisation for Economic Co-operation and Development (2021) *Building Resilient Food Systems*. Paris: OECD Publishing. Available at: https://sfcs.fao.org/media-cnt/docs/devhlpelibraries/report-20/hlpe20_resilience_report.pdf (Accessed: 3 July 2026).
11. Organisation for Economic Co-operation and Development (2023) *Fostering Economic Resilience in a World of Open and Integrated Markets*. Paris: OECD Publishing. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/10/economic-policy-reforms-2023_6ffe1e12/9953de23-en.pdf (Accessed: 3 July 2026).
12. Prib, K. (2026) 'Anti-crisis architecture for ensuring food security: A conceptual model for integrating crisis management and sustainable development goals', *Ekonomika ta suspilstvo (Economy and Society)*, (84). Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7664> (Accessed: 3 July 2026).
13. Renn, O. (2008) *Risk Governance: Coping with Uncertainty in a Complex World*. London: Earthscan. Available at: <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6799-0>.
14. Fedulova, S.O., Kholod, S.B. and Sokolova, V.V. (2026) 'Geopolitical food security: Transformation of food systems', *Nauka, tekhnolohii, innovatsii (Science, Technologies, Innovations)*, (1), pp. 3–11. Available at: <https://doi.org/10.35668/2520-6524-2026-1-01>.
15. Tendall, D.M., Joerin, J., Kopainsky, B., Edwards, P., Shreck, A., Le, Q.B., Kruetli, P., Grant, M. and Six, J. (2015) 'Food system resilience: Defining the concept', *Global Food Security*, 6, pp. 17–23. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2015.08.001>.